

Není všechno pravda

Papír snese všechno. To se říkalo dříve. Dnes to platí o všech médiích. Jejich hlavní funkcí je ovlivňovat názory, postoje a jednání lidí, a to nejen s ušlechtilým cílem. Je na nás, zda jim budeme věřit vše bez výjimky. Můžeme se pít po tom, jak to je vlastně doopravdy. A nemusíme se bát, že nám na to nestačí naše vzdělání a další znalosti nebo že nemáme přístup ke všem informacím. Novináři znají zásadu, že je třeba ověřit informaci alespoň z dalších dvou nezávislých zdrojů. Ale my si tou nezávislostí nemůžeme být jisti, a tak na to musíme jít jinak.

Sledovat vývoj v čase

se vždy vyplatí. Co se o dané věci říkalo nebo psalo před půl rokem, co za minulé vlády, co před deseti lety, to si buď vzpomeneme, anebo si to dohledáme. Anebo nedávno proběhla médii informace trochu jiná či zcela opačná a nějak zanikla. Ve vědě se obvykle píše něco jiného tehdy, když přijde nové poznání. Ve společenském dění je tomu trochu jinak. Zvláště zásadní dokumenty je dobré prostudovat brzy po jejich vydání, zvýraznit si to podstatné anebo to podivné a zařadit k dokumentům dřívějším.

Zvláštní pozornost si zaslouží informace překvapivé, kterým se zdráháme uvěřit. Mohou to být tzv. fake news. Oficiální místa nás na ně upozorňují, ale občas takovým zprávám rádi uvěříme. Důvodů je více, psychologové by mohli vyprávět. A hlavně máme zkušenost, že se někdy opravdu objeví překvapivá novinka, která byla předtím zatajována či popírána. Zkrátka obezřetnost se vyplatí u všech informací. Je to snadné. Prostě si zvyknete položit si několik jednoduchých otázek.

Je to v souladu s věrohodnými zdroji?

Každý sledujeme své zdroje mediální a máme i své lidi, kterým můžeme v něčem věřit. S těmito věrohodnými zdroji novou informaci porovnááme, podobně jako ji porovnáujeme s vývojem v čase. Pokud je s nimi v rozporu, je nám to jasné. Složitější je to v případech, že nová informace se liší jen částečně. Může to být zestručněním či ne-

presnou interpretací, což se u běžných informací často stává. Náš zdravý rozum nám v takovém případě pomůže s vyjasněním. U zásadních věcí ale může jít o projev metody zvané Overtonovo okno. V dnešní společnosti se používá opravdu mistrovsky.

Je to v souladu s jinými obory?

Nebojte se, k zodpovězení této otázky nemusíte nastudovat několik vědních oborů. Stačí mít základní přehled, jak jsme se mu věnovali v minulém čísle. A abyste si udělali představu, co tím máme na mysli, zde je jeden příklad. Darwin vyslovil hypotézu o vývoji druhů živočichů. To, co jste se na jejím základě učili ve škole vy i vaši rodiče a možná i prarodiče, si zkuste porovnat s poznatky současné genetiky i archeologie. Položte si tyto dvě otázky: Může fungovat živočich s odchylkami v genové výbavě? Našly se pozůstatky přechodných článků mezi jednotlivými druhy?

Komu to slouží?

Tato stará známá otázka ze starověkého Říma má svůj význam dosud. Jsme ovlivňováni v zájmu někoho nebo něčeho. Nebojte se proto brát vážně to, co vám na novou informaci říká váš zdravý rozum, ani divné pocity, které ve vás nová informace vyvolává.

Zdá se vám to složité? Ale kdepak. Prostě u každé podezřelé informace si řekněte „co když to není pravda“ nebo „komu či čemu to má pomoci“ nebo „proč právě teď“. Sami poznáte, k jakým zajímavým závěrům dojdete. Časem v tom získáte takovou praxi, že vám ty myšlenky budou naskakovat samy nejen při sledování médií, ale i při čtení čehokoli nebo při poslouchání někoho. A hlavně získáte zkušenosti, takže se pak při ověřování informací budete mít o co opřít.

Přínosem to bude i pro váš život mezi lidmi. Nebudete každému všechno věřit, jenom to nemusíte vždy říkat nahlas. Budete dobře vědět, jaký je rozdíl mezi tím, co dotyčný říkal dříve a co říká dnes. A je jedno, zda je to váš známý nebo špičkový politik, tuzemský či jiný.